

Arbetsmarknadsdepartementet

10333 STOCKHOLM

Mottagandeutredningens betänkande -Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för etablering eller återvändande (SOU 2018:22).

Lessebo kommun har tillsammans med kranskommunerna, Uppvidinge, Tingsryd, Älmhult, Alvesta, Växjö, Markaryd, och Ljungby diskuterat yttrandet till Arbetsmarknadsdepartementet.

Sammanfattning

Huvudalternativet är i grunden ett bra förslag där etableringen i en kommun påbörjas tidigt. Det underlättar för en långsiktig planering på mottagandet av asylsökande och nyanlända och personerna kan komma igång med SFI och få samhällsinformation tidigt, det ökar chansen att snabbare etablera sig i samhället. Förslaget är tydligt med två spår: etablering och återvändande. De som bedöms ha goda chanser att få uppehållstillstånd kommer direkt till kommunerna och de som bedöms ha mindre asylskäl behåller Migrationsverket ansvar för och har bättre koll på. Det betyder att kommunerna inte får ansvar för ALLA asylsökande. Långsiktigt är det ett bra samhällsekonomiskt upplägg, men själva omställningen till en helt ny mottagandestruktur blir svår och kostsam. Så många förändringar samtidigt är orimligt och vi anser att det borde delas upp i delar/faser. Planerings- och förberedelsetid finns inte med i förslaget. Vi ser dock inte att något av förslagen egentligen avhjälpes de negativa konsekvenser EBO haft och har. Vi anser att begränsningen av ebo-möjligheterna bör vara generell. Schablonersättningar för alla kostnader underlättar enormt, vi vet hur mycket pengar vi får och ersättningen kommer samma kvartal. Det blir lättare att planera för kommunerna och det minskar

den administrativa bördan. Men Kommunernas kostnader för uppstart/omställning finns inte medräknade.

Alternativ 2 innebär mindre ansträngningar för de flesta kommuner initialt, men de regioner där Migrationsverket väljer att ha sina koncentrerade boenden blir väldigt belastade.

6.6 Barnets bästa motiverar några förändringar för ensamkommande barn

Vi är angelägna om att den situation som rådde under 2015 inte ska upprepas. Boeandanvisningar för ensamkommande barn som sker inom två till tre dagar innebär i praktiken att socialnämnderna tvingas bryta mot gällande lagstiftning. Kommunerna har inte någon möjlighet att på så kort tid utreda ett familjehem och kommunerna tvingas placera de ensamkommande barnen i outredda familjehem.

Att ordna med ett boende för ett okänt barn som uppgivit någon form av anknytning till kommunen, inte sällan till någon som befinner sig i egen asylprocess kräver möjlighet att utreda både barnets behov och även utreda anknytningen som sådan, vilket inte kan ske under så kort tid.

En lag ska hålla över tid, både vid lägre som högre mottagande av asylsökande. Under 2015 tvingades kommunerna förlita sig på konsultbolag som inte alltid var seriösa. Har kommunerna en längre tid på sig att utreda familjehem kan kommunerna i större uträkning bedöma seriositeten hos konsultbolag och även anlita lämpliga familjehem.

Den erfarenhet som kommunerna har är att flera av de placeringar som skett under stor tidsbrist har fått avbrytas och omplaceringar av barnet sker, vilket fördröjer den unges möjlighet till en bra skolgång, integrering i samhället och stor risk för byte av god man då placeringar ofta måste ske på annan ort än där den unge placerades från början.

Lessebo kommun yrkar på att även ensamkommande ungdomar ska under första tiden bo i anpassande ankomstscenter och att kommunerna får god tid på sig att utreda barnets behov, samt utreda familjehem så att kommunerna dels följer lag och dels bidrar till större förutsättning för att placeringen kommer att hålla över tid.

7.1.1 Ett mottagande som förstärker såväl etablerings- som återvändandeperspektivet

Lessebo kommun har stor bostadsbrist. Asylsökande och anvisade nyanlända med uppehållstillstånd har laglig rätt till boende. Vad händer efter etableringen när den nyanlände ska skaffa eget boende i konkurrens med alla andra som söker bostad? Eller ska dessa personer få behålla sin anvisade bostad och därmed gå före alla andra som söker bostad?

Om anvisad kommun ska ta emot den asylsökande inom tre veckor från tidpunkten för beslut om anvisning krävs att kommunen har planerat och anskaffat boende för många olika familjestorlekar. Lessebo kommun har erfarenhet av mycket stora familjer med upp till 12-13 barn.

Många nyanlända blir inte självförsörjande efter sin etableringstid utan blir inskrivna i jobb-och utvecklingsgarantin med aktivitetsstöd. Dessa familjer är då hänvisade till kompletterande ekonomiskt bistånd för sin försörjning. Vid handläggning av ansökan om ekonomiskt bistånd ska hänsyn till boendekostnad bedömas utifrån vad en låginkomsttagare på orten kan kosta på sig. Nybyggda bostäder har som regel en hyra som vida överstiger vad en låginkomsttagare kan kosta på sig.

7.1.4 Fler asylsökande till kommuner med goda etableringsförutsättningar

Förslaget innebär att enskilda asylsökande ska matchas till kommuner utifrån individens utbildnings- och yrkesbakgrund. Denna matchning är bra, men vi ser gärna att fler aspekter än bara arbetsmarknadsförutsättningar tas med i matchningen, där funktionsvariationer bör vara en aspekt. Vi ser i länet en tydlig vinst i att kommunerna ges möjlighet att specialisera sig på mottagande av personer med specifika funktionsvariationer och att kommuner inom länet kan omfördela asylsökande utifrån dessa aspekter

7.2.4 Kunskap om och kontakter med arbetsmarknaden

Kommunen ska ha ansvar för att erbjuda de asylsökande över 18 år insatser som syftar till att ge kunskaper om och kontakter med den svenska arbetsmarknaden. Detta borde vara en uppgift för Arbetsförmedlingen.

7.3.1 I vissa kommuner ska asylsökandes eget boende prövas

Mottagandeutredningen skriver att problemen relaterade till eget boende är "geografiskt begränsade och koncentrerade till ett mindre antal kommuner" och utifrån denna bedömning dras slutsatsen att det inte finns "skäl att föreslå en generell begränsning av asylsökandes möjlighet att bo i eget boende under asyltiden" (s 307 ff).

Vi håller inte med om denna bedömning. Problemen med eget boende är visserligen ofta geografiskt begränsade – som de flesta problem kopplade till så kallad segregation – men definitivt inte enbart koncentrerade till ett mindre antal kommuner. Vi menar därför att begränsningen av ebo-möjligheterna ska vara generell och att den sociala prövningen ska göras i alla kommuner som blir aktuella. Migrationsverket ska ha hand om prövningen, men kommunen ska bidra med underlag utifrån tydliga riktlinjer.

Att samtliga kommuner får denna möjlighet måste dock kopplas till ett tydligare arbete i kommunerna mot segregation. Utredningens formuleringar om att kommunerna "möjlighet att motverka segregation samt social och ekonomisk utsatthet" visar på en övertro på kommunernas engagemang. Utredningens formuleringar om att "flera kommuner arbetar strategiskt ..." och "vissa kommuner placerar ..." visar på en insikt om att det inte är en bred majoritet av kommunerna som har en tydlig strategi i frågan (s 273).

En klar och tydlig målsättning att motverka nuvarande och framtida problem med segregation och utanförskap är enligt vår mening en av de viktigaste uppgifterna för framtiden. Och eftersom problemen, som vi nämnt tidigare, inte enbart är en angelägenhet för ett fåtal kommuner, får inte detta arbete lämnas till de enskilda kommunernas eget godtycke.

Ordningen med social prövning av vissa specifika kommundelar kan leda till ett system med handel av bluffkontrakt i andra kommundelar, där individen köper sin folkbokföringsadress i rätt område, men de facto bosätter sig i ett annat område. Små kommuner som på grund av att de från början haft många tomma bostäder har fått ta emot en oproportionerligt stor andel nyanlända. Dessa små kommuner borde i sin helhet omfattas av områdesbegränsning. Bostadsbristen och trångboddheten är nu stor i dessa kommuner då asylsökande som bott i Migrationsverkets lägenheter snabbt velat påbörja sin etablering och flyttat in som inneboende hos vänner/släktingar i kommunen trots att man haft boende ordnat via Migrationsverket. Nu kommer anhöriga till dessa på anknytning och kan då i bästa fall erbjudas ett vandrahemsboende. Stor trångboddhet, felaktig folkbokföring och

handel med adresser är vanligt förekommande. Socialtjänsten i kommunen blir belastad då social instabilitet och problematik frodas under dylika förhållanden.

7.5.5 Verksamhet som motverkar passivitet vid lång väntan

Vi är positiva till att asylsökande ska utnyttja sin väntetid konstruktivt och att kommuner ska erbjuda undervisning i svenska och samhällsinformation för asylsökande, liksom möjlighet till arbetspraktik och andra yrkesinriktade insatser. En förutsättning för att en asylsökande med barn ska kunna ta del av insatser är att barnomsorgen är ordnad för barnen, vilket ställer högre krav på kommunernas barnomsorg, varför kommunerna tidigt måste informeras om detta så att de har rätt förutsättningar för att erbjuda barnomsorg även till asylsökande barn

8.1. Sömlös övergång från asylsökande till nyanländ.

Precis som utredarna tycker vi att det inte är rimligt att en tredje aktör, kommunen ska behöva göra en behovsprövning och betala ut försörjningsstöd för att staten inte klarat av att lösa så att övergången mellan två statliga ersättningar är sömlös.

Utredningen föreslår att dagersättning ska betalas ut under en månad från den dag individen får uppehållstillstånd för individer som bor i ett kommunalt boende. Denna utökade utbetalning av dagersättning förutspås minska eller helt ta bort det som kallas "glappet". Om arbetsförmedlingens handläggningstider minskar kan glappet eventuellt försvinna för ensamstående, dock inte för familjer som är beroende av barnbidrag och andra förmåner för sin försörjning. Försäkringskassan har för närvarande en handläggningstid om minst 6 månader för utredning av försäkringstillhörighet samt förfrågan till Migrationsverket om barnens dagersättning. Detta medför att socialförvaltningen oftast får utreda och bevilja ekonomiskt bistånd till familjer i avvaktan på ersättningar från Försäkringskassan. Detta förskottade ekonomiska bistånd får enligt gällande lagstiftning heller inte på ett enkelt sätt återbetalas direkt från Försäkringskassan till kommunen utan medför en mycket betungande och tidskrävande återkravs handläggning för socialförvaltningen.

Även reglerna för etableringsersättning som säger att etableringstillägg endast kan utbetalas för tre barn medför ofta att kommunen som tredje aktör måste svara för del av familjens försörjning.

8.1.1 Enhetlig och tydlig fördelning av ansvar

Ett nytt ersättningssystem till kommuner och landsting införs. Genom ersättningssystemet ska staten ersätta kommunerna för kostnader för mottagandet av asylsökande och nyanlända invandrare, inklusive försörjningsstöd och kostnader för vård och omsorg under de första två åren.

8.1.2 Glappet försvinner ledtiden kortas

Migrationsverket bör ha ansvaret att ersätta asylsökande som vistas i ett kommunalt boende med dagersättning fram till dess etableringsersättningen kan betalas ut. Förslaget kortar ledtiden och en etablering kan påbörjas tidigare.

8.2 Asylsökande med verkställbara beslut ska bo i avresecenter

Vi tycker det är klart och tydligt att Migrationsverket har ansvaret för individerna när de inte får stanna i Sverige, både ekonomiskt och deras boende.

8.2.2 Obligatoriska avresecenter kan påskynda återvändandet

Att processen på återvändande går så snabbt det är möjligt är humant för alla inblandade. Vi ser en svårighet med barnfamiljer där barnen etablerat sig i skolan och de ska bryta upp och börja skolan i orten där avresecentret finns. För dessa familjer bör processen vara så kort som möjligt.

10. Statlig ersättning till kommuner och landsting

Generellt är det mycket bra med schabloner istället för att återsöka kostnader, det sparar mycket arbete för kommunerna. I det stöder vi utredningen. De förslag till ersättningar och ersättningsnivåer som lämnas behöver ses över innan de fastställs. Lessebo och övriga kommuner som konsulterats anser att de summor som föreslås är för låga. Det måste också finnas en möjlighet för återsökning för vissa oförutsedda kostnader. Tex i samband med att avvisa en barnfamilj eller vissa kvotflyktingar med stora hjälpbehov.

När det gäller faktiska kostnader för LVU, sjuka, funktionsnedsatta mm så behöver även den delen bli förenklad. Helst som schablon också eller en mer förenklad hantering. Ofta avstår kommuner från att söka dessa kostnader man haft på grund av administrativt krångel. Rätt ofta så sätter sekretess käppar i hjulet när olika myndigheter eller förvaltningar förväntas samarbeta. Det räcker inte utan även personen själv behöver ge sitt samtycke (ej LVU). Då tycker vi att det är bättre att man ökar schablonerna så att de faktiska kostnaderna inryms. Eller att man bestämmer att faktiska kostnader över ett visst belopp per person och år kan återsökas.

11.3.4 Konsekvenser för kommuners och landstings finanser

Förslaget om ett nytt ersättningssystem innebär att kommuners rätt till ersättning för kostnader för ekonomiskt bistånd begränsas till de två första åren som en individ vistas i kommunen efter beslut om uppehållstillstånd. Detta innebär att statens kostnadsansvar minskar för nyanlända som på grund av sjukdom vid ankomsten till Sverige inte kommer att kunna försörja sig varken med sjukpenning eller sjukersättning. Denna kostnad överförs till kommunen då personen kommer att vara i behov av ekonomiskt bistånd fram till 65 år eller eventuellt längre. Kommunen kommer i dessa ärenden inte få full kostnadskompensation. Kommunen får heller ingen kompensation för ekonomiskt bistånd som utbetalats till personer som inte får ingå i etableringen p g a att de fått uppehållstillstånd i tredje hand dvs anknytning till anknytning samt personer som fått ettårigt uppehållstillstånd p g a verkställighetshinder.